

Vij

Velho / Vij, den onde anden

Neuvostoliitto 1968. **Tuotantoyhtiö:** Mosfilm. **Ohjaus:** Aleksandr Ptushko, Konstantin Jershov. **Käsikirjoitus:** Aleksandr Ptushko, Konstantin Jershov, Georgi Kropatshév – Nikolai Gogolin novellista "Vij" (suom. "Maahisten valtiatar"). **Kuvaus:** Fjodor Provorov, Vladimir Pistshalnikov. **Lavastus:** Aleksandr Ptushko. **Erikoistehosteet:** Aleksandr Ptushko. **Musiikki:** Karen Hatshaturjan. **Leikkaus:** T. Zubrovoi, R. Pisetskoi.

Pääosissa: Leonid Kuravljov (Homa), Natalja Varlei (Panotshka), Aleksei Glazyrin (kasakkaluutnantti), Nikolai Kutuzov (velho), N. Zahantshenko (Halajava), P. Veskljarov (rehtori), V. Salnikov (Gorobets), D. Kapka (Overko), S. Shkurat (Javtuk), G. Sotshenko (Stepan), N. Jakovtshenko (Spirid), N. Panasjev (vartija). **Helsingin ensiesitys:** 21.8.1970 Regia, maahantuojat: Kosmosfilmi Oy – VET 78099 – K16 – 2105 m / 77 min

Aleksandr Ptushko, neuvostoelokuvan "fantastiquen" uranuurtaja (*Uusi Gulliver*, 1935; *Kivinen kukka*, 1946) ja puhdaspiirteisien edustaja, siirtyi satuaiheiden (*Balladi ihme-Sadkosta*, 1953; *Satu kuningas Saltanista*, 1966) ja kansanrunouden (*Jättiläisten taistelu*, 1956; *Sampo*, 1959) jälkeen kauhuelokuvan puolelle: hänen myöhäisteoksensa *Velho* perustuu samaan Gogolin novelliin kuin Mario Bavan säpsähdyttävä *Paholaisen naamio* (1960), joka kuuluu visuaalisesti upeimpiin kauhu-fantasioihin mitä on tehty.

Velhoa on pidetty "Neuvostoliiton ensimmäisenä kauhuelokuvana". Sen tunnelma on kuitenkin varsin erilainen kuin Bavan hyökkäävästä kauhukuvastosta syntyvä; kesän unelias, raukea, vodkaa lenseytetty olo, jonka rajuna vastakohtana ovat öisten ruumiinvalvojaisten riivajaiset ja kauhunäyt.

Elokuvan päähenkilö on pappisseminaarin oppilas Homa, joka eräällä matkallaan yöpyy noidan mökissä ja joutuu tämän öiseen kyytiin. Kuollessaan eukko muuttuu tummasilmäiseksi nuoreksi kaunottareksi. Seuraavana päivänä Homa määrätään valvomaan kolme yötä ja rukoilemaan paikallisen upseerintyttären ruumiin äärellä. Vainaja osoittautuu Homan yöllä kohtaamaksi noidaksi. Kolmena yönä peräkkäin ruumis herää riivaamaan Homaa, toisen yön jälkeen hänen tukkansa harmaantuu ja kolmantena yönä kokonainen haamu- ja hirviöarmeija käy hänen kimppuunsa.

Ohjauksen ja käsikirjoituksen lisäksi Ptushko vastaa myös elokuvan lavasteista ja erikoistehosteista. Ptushko on kertonut, että eräät hirviöistä olivat elokuvahallinnon mielestä liian kauheita: hänen täytyi luopua niistä ja tehdä noidastakin aiottua sympaattisempi. Lopun demonisessa kliimaksissa ovat käytössä kaksoiskopioinnit ja muut valoeffektit, nopeutuksen ja naamioinnin tehosteet. Uransa loppuun saakka Ptushko säilytti suuremman harrastuksen fantasiaa kuin todellisuutta kohtaan – taipumuksen jonka hän sai syrjäisessä kotikylässään Ukrainassa, kun hänen isovanhempansa kilpailivat toinen toisistaan dramaattisempien tarinoiden kertomisessa.

– Antti Alasen (*Musta peili*, 1985) ja muiden lähteiden mukaan ST 25.8.1987